

התורה והארץ (ע"ר)

מכון תורני מדעי למחקר, יישום
והסברת מצוות התלויות בארץ

הנחיות הלכתיות ומקצועיות לחוות לימודיות לשמיטה

א. התארגנות לקראת השמיטה

- עישוב – יש לטפל בכל סוגי העשביה בקיץ לפני השמיטה ובמיוחד בעשביה רב שנתי (יבלית, גומא הפקעים, טיון דביק וכו'). מומלץ לחפות את הקרקע ביריעות ובחומרי חיפוי כגון רסק גזם, על מנת להקטין את הצורך בעישוב בשמיטה. ניתן להשתמש גם במונעי נביטה.
- דישון – מומלץ לדשן בקומפוסט איכותי בסתיו לפני השמיטה ולהצניע את הקומפוסט בקרקע. רצוי להוסיף גם דשן בשחרור אטי בהרכב ארוך טווח ולהצניעו באזור מערכת השורשים בסוף חודש אלול.
- שתילות
- שתילת צמחי תבלין וריח רב שנתיים בגוש (הפטורים מערלה) ניתן לשתול עד כ"ט באלול. אם יש חשש להתפוררות הגוש יש לשתול עד ט"ו באלול.
- זריעת ושתילת ירקות, פרחים וגיאופיטים עד כ"ו באלול. יש להשקות השקיית הנבטה מיד.
- דגנים וקטניות יש לזרוע מספר חודשים לפני השמיטה באופן שיגיעו לתחילת הבשלה לפני השמיטה.
- הטמנת גיאופיטים לנוי (נרקיס, כלנית, צבעוני, נורית וכד') – ניתן להטמין בקרקע יבשה לפני השמיטה ולהמתין לנביטה ע"י הגשם. גיאופיטים הקיימים בקרקע מהעונה הקודמת יושקו רק לאחר שיונבטו מהגשם.
- נטיעת עצי פרי בגוש – עד כ"ט באב. אם העץ היה מחובר לקרקע (חור בקוטר 2 ס"מ לפחות) – מותר לנטעו עד כ"ט באלול. מנין שנות הערלה יהיה מהמועד שהונח על הקרקע באם התקיים רצף של חיבור לקרקע.
- נטיעת עצי סרק בגוש – עד כ"ט באלול. אם יש חשש להתפוררות הגוש יש לנטוע עד ט"ו באלול.
- גיזום עצים
- נשירים אמיתיים (כגון מיני מילה ואלון, שקד, אפרסק) – ייגזמו בחורף השנה השישית, תיקוני גיזום יבוצעו לפני השמיטה
- נשירים מותנים (כגון צאלון, אלביציה, סיגלון), עצים תדירי ירק (מיני פיקוס) ועצים מחטניים (אורן, ארז, ברוש) – ייגזמו בסוף הקיץ לאחר שוך החום.
- גיזום שיחים יבוצע באביב ובסתיו לפני השמיטה
- גיזום ורדים יבוצע בחורף השנה השישית.

התורה והארץ (ע"ר)

מכון תורני מדעי למחקר, יישום והסברת מצוות התלויות בארץ

- ב. גידול בחממה במצע מנותק מהקרקע
- ניתן לגדל בחממה כאשר מתקיימים התנאים הבאים :
 - מבנה יציב וקבוע עם דפנות בגובה 0.8 מ' לפחות .
 - הגג מחופה בפוליאתילן או רשת שצפיפות החומר שלה יותר מ-50% (אין די ברשת 50% צל).
 - כל הקרקע מחופה ביריעה אטומה למים.
 - כלי הגידול יהיו בנפח של כ-60 ליטר. בבתי צמיחה טיפוליים הנועדים לבעלי צרכים מיוחדים ניתן לגדל גם בכלים שנפחם עד 330 ליטר.
 - כאשר מתקיימים כל התנאים דלעיל מותר לשתול ולגדל צמחים גם בשנת השמיטה. אין בצמחים אלו קדושת שביעית והם חייבים בהפרשת תרומות ומעשרות (מספק , מעשר עני ומעשר שני) ללא ברכה. ברכתם "בורא פרי האדמה".
 - המלצות מקצועיות לגידול בחממה במצע מנותק מהקרקע : יש לבצע שיפוע של כ 3% של הקרקע לצורך ניקוז. היריעה הפרוסה על הקרקע תהיה מחומר חזק ועמיד לשחיקה כגון פלריג יצוק או פוליאתילן 0.2 . יש להקפיד על איזוורור המבנה בקיץ. חובה לבצע ניקוז של עודפי המים מכלי הגידול ומהמשטח. בקרת השקייה ודישון מקצועית. אופציה למחזור המים והדשן.

- ג. גידול בשטח פתוח
- אסור לזרוע, לשתול ולנטוע בשמיטה.
 - אסור לעבד את הקרקע בכל צורה שהיא (עידור, תיחוח, קילטור וכד').
 - השקאה מותרת לצורך קיום הצמחים ולא במידה הגורמת לתוספת צימוח.
 - גיזום וזמירה שמטרתם הצמחה אסורים. גיזום שמטרתו אינה חקלאית כגון : הסרת מכשול במדרכה, הסרת ענף המסתיר שדה ראייה לרכב, גיזום שמטרתו שמירת צורה קימת של שיחים וגדר חיה - כל אלו מותרים.
 - עישוב מותר כאשר העשביה מתחרה באופן משמעותי עם צמחי התרבות - יש לקצוץ את העשביה מעל פני הקרקע או להשתמש בחומרי הדברה בוררניים מתאימים.
 - לבעלי צרכים פסיים מיוחדים מותר לנכש עשבים באמצעות קילטור שטחי של הקרקע.
 - ניתן בד"כ לוותר על דישון בקרקע שדושה כראוי לפני השמיטה.
 - מותר לכסח דשא מלא (ללא קרחות).

- ד. קדושת שביעית
- ירקות שתחילת גידולם היתה בשנה השישית ונלקטו בשמיטה - קדושים בקדושת שביעית וכן פירות שחנטו בשמיטה (גם כאשר הפירות נקטפו לאחר השמיטה כגון במיני הדר).

התורה והארץ (ע"ר)

מכון תורני מדעי למחקר, יישום והסברת מצוות התלויות בארץ

- משמעות קדושת שביעית : מצוה לאכול את הפירות (רמב"ן). יש לנהוג בפירות יחס מכבד, אסור להשחיתם או להשליכם לאשפה או לעשות מהם קומפוסט. שאריות ופרי פגום יש להניח בצד עד שיתחיל להירקב מאליו ואח"כ ניתן לפנותו או לעשות ממנו קומפוסט.
- מומלץ לחלק את התוצרת לתלמידים וללמדם כיצד יש להתייחס לפירות.
- אסור לסחור בפירות שביעית.
- בפרחים חסרי ריח אין קדושת שביעית. בפרחים ריחניים ובתבלינים יש לנהוג קדושת שביעית.
- פירות הקדושים בקדושת שביעית פטורים מהפרשת תרומות ומעשרות.

מוטי שומרון

הרב יהודה עמיחי